

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 28. julija 2016 *

„Predhodno odločanje — Socialna politika — Direktiva 2000/78/ES — Enako obravnavanje pri zaposlovanju in delu — Člen 3(1)(a) — Direktiva 2006/54/ES — Enake možnosti ter enako obravnavanje moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu — Člen 14(1)(a) — Področje uporabe — Pojem ‚dostop do zaposlitve, samozaposlitve ali poklica‘ — Prijava na delovno mesto zaradi pridobitve formalnega statusa kandidata z izključnim namenom zahtevati odškodnino za diskriminacijo — Zloraba pravic“

V zadevi C-423/15,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče, Nemčija) z odločbo z dne 18. junija 2015, ki je prispela na Sodišče 31. julija 2015, v postopku

Nils-Johannes Kratzer

proti

R+V Allgemeine Versicherung AG,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi R. Silva de Lapuerta (poročevalka), predsednica senata, A. Arabadžiev, J.-C. Bonichot, C. G. Fernlund in S. Rodin, sodniki,

generalni pravobranilec: M. Wathelet,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- N.-J. Kratzer zase,
- za R+V Allgemeine Versicherung AG B. Göpfert, odvetnik,
- za nemško vlado T. Henze in A. Lippstreu, agenta,
- za vlado Združenega kraljestva M. Holt, agent, skupaj s K. Apps, barrister,
- za Evropsko komisijo M. Kellerbauer in D. Martin, agenta,

* Jezik postopka: nemščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 3(1)(a) Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 79) in člena 14(1)(a) Direktive 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (UL 2006, L 204, str. 23).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med N.-J. Kratzerjem in družbo R+V Allgemeine Versicherung AG (v nadaljevanju: R+V) glede njegovih odškodninskih zahtevkov, zahtevkov za povračilo premoženjske škode ter opustitvenih zahtevkov, ki jih je vložil z utemeljitvijo, da je bil pri zavrnitvi njegove prijave na prosto delovno mesto od slednje diskriminiran zaradi starosti in spola.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2000/78

- 3 Člen 1 Direktive 2000/78 določa:

„Namen te direktive je opredeliti splošni okvir boja proti diskriminaciji zaradi vere ali prepričanja, hendikepiranosti, starosti ali spolne usmerjenosti pri zaposlovanju in delu, zato da bi v državah članicah uresničevali načelo enakega obravnavanja.“

- 4 Člen 3(1) te direktive določa:

„V mejah pristojnosti, ki so prenesene na Skupnost, se ta direktiva uporablja za vse osebe, bodisi v javnem bodisi v zasebnem sektorju, vključno z javnimi telesi, kar zadeva:

- (a) pogoje, pod katerimi je dostopna zaposlitev, samozaposlitev ali delo, vključno z izbirnimi merili in pogoji za sprejem v službo, ne glede na to, za katero vejo dejavnosti ali hierarhično mesto gre, vključno z napredovanjem;

[...]“

- 5 Člen 17 omenjene direktive določa:

„Države članice določijo predpise o sankcijah, ki se uporabljajo, če so kršene določbe domačega prava, sprejete na podlagi te direktive, in sprejmejo vse potrebne ukrepe, da zagotovijo njihovo izvajanje. Sankcije, med katerimi je lahko tudi plačilo odškodnine žrtvi, morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvrnilne. [...]“

Direktiva 2006/54

6 Člen 1 Direktive 2006/54 določa:

„Namen te direktive je zagotoviti uresničevanje načela enakih možnosti in enakega obravnavanja moških in žensk na področju zaposlovanja in poklicnega dela.

V ta namen vsebuje določbe za uresničevanje načela enakega obravnavanja v zvezi:

(a) z dostopom do zaposlitve, vključno z napredovanjem in dostopom do poklicnega usposabljanja;

[...]“

7 Člen 14(1) te direktive določa:

„V javnem ali zasebnem sektorju, vključno z javnimi organi, ne sme biti nikakršne neposredne ali posredne diskriminacije zaradi spola v zvezi:

(a) s pogoji za dostop do zaposlitve, samozaposlitve ali poklica, vključno z izbirnimi merili in pogoji za zaposlitev, ne glede na panogo in na vseh ravneh poklicne hierarhije, vključno z napredovanjem;

[...]“

8 Člen 18 navedene direktive določa:

„Države članice uvedejo v svoj nacionalni pravni sistem ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev dejanske in učinkovite odškodnine ali povračila, kakor to določijo države članice za izgubo in škodo, ki jo je oškodovana oseba utrpela kot posledico diskriminacije zaradi spola, in sicer na način, ki je odvrčilen in sorazmeren z utrpjeno škodo. [...]“

9 Člen 25 iste direktive določa:

„Države članice določijo pravila o kaznih za kršitev nacionalnih predpisov, sprejetih na podlagi te direktive, in sprejmejo vse potrebne ukrepe za zagotovitev njihove uporabe. Kazni, ki lahko vključujejo plačilo odškodnine žrtvi, so učinkovite, sorazmerne in odvračilne. [...]“

Nemško pravo

10 Člen 1 Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (splošni zakon o enakem obravnavanju) z dne 14. avgusta 2006 (BGBl. 2006 I, str. 1897) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: AGG), določa:

„Namen tega zakona je preprečiti ali odpraviti vsako diskriminacijo na podlagi rase ali narodnosti, spola, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.“

11 Člen 2(1) AGG določa:

„Diskriminacija, ki izvira iz katerega od razlogov iz člena 1, je po tem zakonu prepovedana glede:

1. pogojev za dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica, vključno z izbirnimi merili in pogoji zaposlovanja ne glede na vrsto dejavnosti in na vseh ravneh poklicne hierarhije, vključno z napredovanjem,

[...]"

12 Člen 6(1) AGG določa:

„Zaposleni v smislu tega zakona so:

1. delavci in delavke,

[...]

Za zaposlenega se šteje tudi kandidat za zaposlitev in oseba, katere delovno razmerje je prenehalo.“

13 Člen 7(1) AGG določa:

„Zaposleni ne smejo biti diskriminirani iz razlogov, naštetih v členu 1; ta prepoved velja tudi, kadar oseba, ki diskriminira, zgolj domneva obstoj enega od razlogov iz člena 1, ko diskriminira.“

14 Člen 15(1) in (2) AGG določa:

„1. Delodajalec je v primeru kršitve prepovedi diskriminacije dolžan plačati odškodnino za s tem povzročeno škodo. To ne velja, če delodajalec ni odgovoren za kršitev.

2. Zaposleni lahko zahteva ustrezno denarno odškodnino za nepremoženjsko škodo. V primeru nezaposlitve odškodnina ne sme presegati treh mesečnih plač, če zaposleni ne bi bil zaposlen niti po nediskriminatornem izbirnem postopku.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

15 Družba R+V je marca 2009 objavila razpis za pripravništva, namenjena diplomantom študijskih smeri ekonomija, gospodarska matematika, poslovna informatika in pravo.

16 V razpisu so bili kot pogoji določeni diploma z oceno zelo dobro iz ene od navedenih študijskih smeri, ki ni bila pridobljena pred več kot enim letom, ali bo pridobljena v naslednjih mesecih, in kvalificirane, poklicno usmerjene praktične izkušnje, pridobljene na primer z usposabljanjem, opravljanjem pripravništva ali študentskim delom. Za prijave s področja prava so bili zahtevani še uspešno opravljena državna pravniška izpita in delovnopravna usmeritev ali znanja s področja medicine.

17 N.-J. Kratzer je vložil prijavo za prosto delovno mesto pripravnika pravne smeri in v njej poudaril, da ima poleg izpolnjevanja vseh razpisnih pogojev kot odvetnik in nekdanji vodilni zaposleni pri zavarovalnici tudi vodstvene izkušnje ter je navajen prevzemati odgovornost in delati samostojno. Nadalje je navedel, da obiskuje strokovni tečaj za odvetnike s področja delovnega prava in da se zaradi smrti svojega očeta ukvarja z obsežno dokumentacijo s področja medicinskega prava, zaradi česar ima široke izkušnje na tem področju.

18 Družba R+V je 19. aprila 2009 zavrnila prijavo N.-J. Kratzerja z navedbo, da mu trenutno ne more ponuditi zaposlitve.

19 N.-J. Kratzer je 11. junija 2009 družbi R+V poslal pisno pritožbo, s katero je zahteval odškodnino v višini 14.000 EUR zaradi diskriminacije zaradi starosti.

20 Družba R+V je nato N.-J. Kratzerja v začetku julija 2009 povabila na razgovor z vodjo osebja s pojasnilom, da naj bi bila zavrnitev njegove prijave oblikovana avtomatsko in ni ustrezala njenim namenom.

- 21 N.-J. Kratzer je to povabilo zavrnil in predlagal, naj se k pogovoru o njegovi prihodnosti pri družbi R+V pristopi po ugoditvi njegovemu odškodninskemu zahtevku.
- 22 Pri Arbeitsgericht Wiesbaden (delovno sodišče v Wiesbadnu, Nemčija) je vložil tožbo, s katero je zahteval odškodnino v višini 14.000 EUR zaradi diskriminacije zaradi starosti. Ko je nato izvedel, da je družba R+V na štirih zadevnih pripravniških mestih zaposlila izključno ženske, čeprav je bila pri preko 60 prijavih za ta mesta razdelitev po spolu skoraj paritetna, je N.-J. Kratzer uveljavljal nadaljnjo odškodnino v višini 3500 EUR zaradi diskriminacije zaradi spola.
- 23 Potem ko je Arbeitsgericht Wiesbaden (delovno sodišče v Wiesbadnu) zavrnilo tožbo, je N.-J. Kratzer zoper zavrnilno odločbo vložil pritožbo pri Hessisches Landesarbeitsgericht (vrhovno delovno sodišče dežele Hessen, Nemčija), ki je zavrnilo pritožbo N.-J. Kratzerja.
- 24 N.-J. Kratzer je nato vložil revizijo pri predložitvenem sodišču.
- 25 V teh okoliščinah je Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče, Nemčija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je treba člen 3(1)(a) Direktive 2000/78 in člen 14(1)(a) Direktive 2006/54 razlagati tako, da „dostop do zaposlitve ali poklica“ išče tudi oseba, iz prijave katere na prosto delovno mesto izhaja, da ne zasleduje cilja sklenitve delovnega razmerja in zaposlitve, temveč želi pridobiti zgolj status kandidata zaradi uveljavljanja odškodninskih zahtevkov?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen:

ali se lahko primer, v katerem oseba statusa kandidata ne pridobi z namenom sklenitve delovnega razmerja in zaposlitve, temveč zaradi uveljavljanja odškodninskih zahtevkov, na podlagi prava Unije šteje za zlorabo pravic?“

Vprašanji za predhodno odločanje

- 26 Predložitveno sodišče z vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 3(1)(a) Direktive 2000/78 in člen 14(1)(a) Direktive 2006/54 razlagati tako, da primer, v katerem oseba, ki se prijavi na prosto delovno mesto, ne želi pridobiti te zaposlitve, temveč zgolj formalni status kandidata z izključnim namenom zahtevati odškodnino, spada pod pojem „dostop do zaposlitve ali poklica“ v smislu teh določb in ali se lahko na podlagi prava Unije takšen položaj šteje za zlorabo pravic.
- 27 Opozoriti je treba, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča v okviru postopka predhodnega odločanja, določenega v členu 267 PDEU, ki temelji na jasni ločitvi nalog med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, zgolj nacionalno sodišče pristojno za ugotavljanje in presojo dejanskega stanja spora o glavni stvari (glej zlasti sodbo z dne 25. oktobra 2012, Rintisch, C-553/11, EU:C:2012:671, točka 15). V tem okviru je Sodišče pristojno zgolj za odločitve o razlagi ali veljavnosti prava Unije glede na dejansko in pravno stanje, kot ga je opisalo predložitveno sodišče, da bi temu sodišču dalo koristne napotke za razrešitev spora, ki mu je predložen (glej zlasti sodbo z dne 9. novembra 2006, Chateignier, C-346/05, EU:C:2006:711, točka 22).
- 28 Zato je treba na vprašanji, ki ju je postavilo Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče), odgovoriti na podlagi dejstev, ki jih je v predložitveni odločbi navedlo to sodišče.

- 29 Iz omenjene odločbe glede tega izhaja, da je za postopek v glavni stvari značilno, da N.-J. Kratzer s prijavo na pripravniško delovno mesto pri družbi R+V ni nameraval pridobiti te zaposlitve, temveč le formalni status kandidata z izključnim namenom uveljavljanja odškodninskih zahtevkov na podlagi direktiv 2000/78 in 2006/54.
- 30 Dejansko stanje z značilnostmi, kot so opisane v navedeni odločbi, načeloma ne spada na področje uporabe direktiv 2000/78 in 2006/54.
- 31 Ugotoviti je namreč treba, da se v skladu z besedilom naslova teh direktiv ti nanašata na področje zaposlovanja in dela.
- 32 V zvezi s tem je treba spomniti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča iz naslova, preambule, vsebine in cilja Direktive 2000/78 razvidno, da naj bi se z njo vzpostavil splošen okvir, ki zagotavlja enako obravnavanje „pri zaposlovanju in delu“ vseh oseb, tako da jim omogoči učinkovito varstvo pred diskriminacijo, ki temelji na enem od razlogov iz člena 1 te direktive, med katerimi je tudi starost (glej zlasti sodbe z dne 16. oktobra 2007, *Palacios de la Villa*, C-411/05, EU:C:2007:604, točka 42, z dne 13. septembra 2011, *Prigge in drugi*, C-447/09, EU:C:2011:573, točka 39, in z dne 13. novembra 2014, *Vital Pérez*, C-416/13, EU:C:2014:2371, točka 28).
- 33 Kar zadeva Direktivo 2006/54, je njen namen, v skladu z njenim členom 1, prvi odstavek, zagotoviti uresničevanje načela enakih možnosti in enakega obravnavanja moških in žensk na področju zaposlovanja in poklicnega dela.
- 34 Natančneje, iz člena 3(1)(a) Direktive 2000/78 ter členov 1, drugi odstavek, točka (a), in 14(1)(a) Direktive 2006/54 izhaja, da se ti direktivi uporabljata za osebo, ki se želi zaposliti, tudi kar zadeva izbirna merila in pogoje za to zaposlitev (glej sodbo z dne 19. aprila 2012, *Meister*, C-415/10, EU:C:2012:217, točka 33).
- 35 Očitno je, da oseba, ki se prijavi na delovno mesto v okoliščinah, ki so opisane v točki 29 te sodbe, ne želi pridobiti zaposlitve, za katero formalno kandidira. Zato se ne more sklicevati na varstvo, ki ga zagotavljata direktivi 2000/78 in 2006/54. Nasprotna razlaga ne bi bila združljiva s ciljem, ki ga zasledujeta direktivi, to je vsakomur zagotoviti enako obravnavanje „na področju zaposlovanja in dela“ z nudenjem učinkovitega varstva pred nekaterimi vrstami diskriminacije, predvsem glede „dostopa do zaposlitve“.
- 36 Poleg tega te osebe v teh okoliščinah ni mogoče šteti za „žrtev“ v smislu člena 17 Direktive 2000/78 in člena 25 Direktive 2006/54 ali za „oškodovano osebo“, ki je utrpela „izgubo“ ali „škodo“ v smislu člena 18 Direktive 2006/54.
- 37 Nadalje se v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča na predpise Evropske unije ni mogoče sklicevati z namenom goljufigije ali zlorabe (glej sodbo z dne 13. marca 2014, *SICES in drugi*, C-155/13, EU:C:2014:145, točka 29 in navedena sodna praksa).
- 38 Za ugotovitev obstoja zlorabe morata biti hkrati izpolnjena objektivni in subjektivni element (glej sodbo z dne 13. marca 2014, *SICES in drugi*, C-155/13, EU:C:2014:145, točka 31).
- 39 Na eni strani, kar zadeva objektivni element, mora za to ugotovitev iz vseh objektivnih okoliščin izhajati, da čeprav so bili formalno izpolnjeni pogoji, določeni v predpisu Unije, cilj, ki mu ta predpis sledi, ni bil dosežen (glej sodbi z dne 14. decembra 2000, *Emsland-Stärke*, C-110/99, EU:C:2000:695, točka 52, in z dne 13. marca 2014, *SICES in drugi*, C-155/13, EU:C:2014:145, točka 32).
- 40 Na drugi strani taka ugotovitev zahteva tudi subjektivni element v tem smislu, da mora iz vseh objektivnih okoliščin izhajati, da je bistven namen zadevnih ravnanj pridobiti neupravičeno korist. Prepoved zlorabe namreč ni upoštevana, kadar bi sporna ravnanja lahko imela drug temelj kot zgolj

pridobitev koristi (glej sodbe z dne 21. februarja 2006, Halifax in drugi, C-255/02, EU:C:2006:121, točka 75, z dne 22. decembra 2010, Weald Leasing, C-103/09, EU:C:2010:804, točka 30, in z dne 13. marca 2014, SICES in drugi, C-155/13, EU:C:2014:145, točka 33).

- 41 Za ugotovitev obstoja tega drugega elementa, ki je povezan z namenom gospodarskih subjektov, se lahko med drugim upošteva popolnoma umeten značaj zadevnih ravnanj (glej v tem smislu sodbe z dne 14. decembra 2000, Emsland-Stärke, C-110/99, EU:C:2000:695, točki 53 in 58, z dne 21. februarja 2006, Halifax in drugi, C-255/02, EU:C:2006:121, točka 81, z dne 21. februarja 2008, Part Service, C-425/06, EU:C:2008:108, točka 62, in z dne 13. marca 2014, SICES in drugi, C-155/13, EU:C:2014:145, točka 33).
- 42 Predložitveno sodišče mora v skladu z nacionalnimi dokaznimi pravili, če to ne posega v učinkovitost prava Unije, preveriti, ali so v sporu o glavni stvari podani elementi, ki pomenijo zlorabo (glej sodbe z dne 14. decembra 2000, Emsland-Stärke, C-110/99, EU:C:2000:695, točka 54, z dne 21. julija 2005, Eichsfelder Schlachtbetrieb, C-515/03, EU:C:2005:491, točka 40, z dne 21. februarja 2006, Halifax in drugi, C-255/02, EU:C:2006:121, točka 76, in z dne 13. marca 2014, SICES in drugi, C-155/13, EU:C:2014:145, točka 34).
- 43 Če bi se v zvezi s tem na eni strani objektivno izkazalo, da kljub formalnemu spoštovanju pogojev, določenih z direktivama 2000/78 in 2006/54, njun cilj ni bil dosežen, in na drugi, da se je N.-J. Kratzer umetno prijavil na prosto delovno mesto, ne zato, da bi dejansko zasedel to delovno mesto, temveč da bi se skliceval na varstvo, ki ga zagotavljata direktivi, in si tako pridobil neupravičeno korist, kar mora preveriti predložitveno sodišče, bi bilo treba šteti, da se N.-J. Kratzer na omenjeno varstvo sklicuje z namenom zlorabe.
- 44 V teh okoliščinah je treba na postavljeni vprašanji odgovoriti, da je treba člen 3(1)(a) Direktive 2000/78 in člen 14(1)(a) Direktive 2006/54 razlagati tako, da primer, v katerem oseba, ki se prijavi na prosto delovno mesto, ne želi pridobiti te zaposlitve, temveč zgolj formalni status kandidata z izključnim namenom zahtevati odškodnino, ne spada pod pojem „dostop do zaposlitve ali poklica“ v smislu teh določb in se lahko, če so izpolnjeni pogoji, ki jih zahteva pravo Unije, šteje za zlorabo pravic.

Stroški

- 45 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 3(1)(a) Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu in člen 14(1)(a) Direktive 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu je treba razlagati tako, da primer, v katerem oseba, ki se prijavi na prosto delovno mesto, ne želi pridobiti te zaposlitve, temveč zgolj formalni status kandidata z izključnim namenom zahtevati odškodnino, ne spada pod pojem „dostop do zaposlitve ali poklica“ v smislu teh določb in se lahko, če so izpolnjeni pogoji, ki jih zahteva pravo Unije, šteje za zlorabo pravic.

Podpisi